

Ksenija Škarić
diplomirana konzervatorica-restauratorica,
savjetnica na Odjelu za drvenu
polikromiranu skulpturu Hrvatskog
restaratorskog zavoda u Zagrebu

Polikromija i polikromatori oltara 17. i 18.
stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj

doktorska disertacija
mentorica: dr. sc. Mirjana Repanić-Braun,
znan. savj.

Disertacija je obranjena 5. svibnja 2014.
godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta
u Zagrebu, pred povjerenstvom:

dr. sc. Sanja Cvetnić, red. prof.
(predsjednica)
dr. sc. Dubravka Botica, doc.
dr. sc. Daniel Premerl, znan. sur.

SAŽETAK

Polikromirani drveni oltari nastali u 17. i 18. stoljeću bili su zajedničko djelo najmanje dvaju autora/dviju radionica, a često i više njih. Najmanji broj autonomnih sudionika činile su stolarska i/ili kiparska radionica koja je izrađivala drvenu konstrukciju, rezbarila skulpture i oltarni ukras te slikarska radionica koja je kiparski i stolarski rad polikromirala. Polikromiranje je najčešće bilo čin nezavisan od stolarskog i kiparskog. Njime se dovršavao, ali i tumačio plastični oblik skulpture ili oltara. Udio polikromije u konačnom izgledu djela u različitim se stilskim razdobljima razlikovao, pa je u ranom 17. stoljeću bio prevladavajući u odnosu na stolarsko-kiparsko oblikovanje, u kasnom 17. stoljeću i većem dijelu 18. stoljeća bio je u približnoj ravnoteži s njime, dok je krajem 18. stoljeća i kroz 19. stoljeće potisnut u drugi plan.

Zbog osjetljivosti polikromije i sklonosti propadanju, kao i uslijed zastarijevanja i promjene ukusa, oltari su redovito obnavljani repolikromiranjem. Pri tome su preobraženi u skladu sa suvremenim

poimanjem prigodnog i lijepog, osobnim ukusom naručitelja i vještinom i darovitošću repolikromatora. Različiti kronološki slojevi polikromije i repolikromije iste površine ne mogu se istovremeno vidjeti, pa prikaz jedne podrazumijeva skrivanje ili čak uništenje druge. Njihovo istraživanje i vrednovanje stoga može imati izravnu primjenu u konzervatorsko-restauratorskoj praksi. Valorizacija polikromije i slojeva repolikromije prethodi odlučivanju o restauriranju određenog oslika, zbog čega ona nosi dio odgovornosti za budući izgled umjetnine i njezino očuvanje.

Rad donosi povijesni pregled polikromije od početka 15. stoljeća do početka 21. stoljeća te obrađuje arhivske podatke o polikromatorima i podatke prikupljene s natpisa na oltarima. Usporedbom s podacima iz literature o sličnoj građi u drugim zemljama tumače se okolnosti djelovanja radionica, organizacija rada, uzori i utjecaji, tehnologija i materijali. Usporednom raščlambom polikromatorskih djela atribucija se proširuje na djela dosad neznanih autora. Budući da pouzdana saznanja o polikromiji i repolikromijama dobivamo zahvaljujući konzervatorsko-restauratorskim istraživanjima, teško je ili čak nemoguće analizirati oslik koji nije prethodno restauratorski istražen. Katalog stoga obuhvaća restaurirane ili restauratorski istražene oltare 17. i 18. stoljeća s područja sjeverozapadne Hrvatske, dok se ostali primjeri samo spominju u tekstu. x